

Київський університет імені Бориса Грінченка
Історико-філософський факультет
Кафедра історії України

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи

Наталія ВІННІКОВА

«30» *серпня* 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

НАУКОВИЙ СЕМІНАР З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

для аспірантів

спеціальності 032 Історія та археологія

освітнього рівня третього (освітньо-наукового)

освітньо-наукової програми «Історія та археологія»

Київ – 2022

Щербак Віталій Олексійович, професор кафедри історії України Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор історичних наук, професор,

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри історії України

Завідувач кафедри Оксана САЛАТА

_____) Віталій АНДРЕЄВ
(підпис)

Завідувач аспірантури, докторантури Ілона ТРИГУБ

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» __ 20__ р., протокол № _____
 підпис П.І.Б

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	4 / 120	
Рік навчання	1,2	1,2
Семестр	2,3	2,3
Кількість змістових модулів з розподілом:	2	2
Обсяг кредитів	4	4
Обсяг годин, в тому числі:	120	120
Аудиторні	32	16
Самостійна робота	80	104
Модульний контроль	8	-
Форма контролю	Залік	Залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – поглиблення знань аспірантів у галузі теорії та методології історичних досліджень набуття практичних навичок реалізації аспірантами основних етапів дисертаційного дослідження.

Завдання:

- осмислити новітні напрями історико-методологічних досліджень;
- на основі праць видатних істориків проаналізувати методологічні підходи до вивчення вітчизняної історії та з'ясувати особливості методологічного синтезу;
- висвітлити методологічну специфіку історіографічних досліджень;
- поглибити знання у галузі методології структурування історичного матеріалу та специфіки структурного аналізу;
- проаналізувати методологічні засади авторських дисертаційних досліджень аспірантів.

Формування у аспірантів загальних та фахових компетентностей відповідно до матриці ОП:

ЗК-1 Здатність до розуміння широкого кола філософсько-світоглядних питань, системних зв'язків між явищами і процесами; критичне мислення; використання набутого особистісно-професійного досвіду для вирішення

наукових та фахових завдань; аналіз міждисциплінарних явищ та процесів; реалізація власного аксіологічного та наукового потенціалу.

ЗК-2 Здатність до розуміння сучасної методології історичної науки; здатність до застосування методів наукового пізнання; проведення науково-дослідницької діяльності; розробка та впровадження дослідницьких проектів, start up; методологічно та технологічно грамотне здійснення наукового дослідження, інтерпретація його результатів; ефективно висвітлення та поширення знань щодо наукових досліджень та інновацій, використання положень нормативно-правової бази сфери вищої освіти та дотримання норм наукової етики під час дослідницької діяльності.

ФК-1 Здатність оперувати науковою термінологією та вибудовувати ієрархію наукових понять за рівнями їх узагальнення; розуміти системність, взаємозв'язок та цілісність історичних явищ і процесів; орієнтуватися у сучасних нормативно-правових документах, тенденціях історичної науки в Україні; аналізувати історичні процеси у ретроспективі; узагальнювати та продукувати інноваційний досвід у власних дослідженнях.

ФК-5 Здатність критично мислити, визначити та оцінювати актуальні проблеми світової історії або історії України, проводити моніторинг власних наукових результатів; володіти діагностичним інструментарієм збору та аналізу результатів експериментальної роботи; будувати індивідуальну траєкторію власного розвитку та суб'єктів освітнього процесу; оцінювати наукову та практичну цінність завдань, які вирішуються у власному дослідженні, готувати рекомендації для прийняття управлінських рішень та педагогічного проектування.

ФК-6 Здатність до суб'єкт-суб'єктної взаємодії, ефективної комунікації і презентації наукових доробків та ідей; участі у різних видах наукового спілкування; володіння науковим стилем викладу матеріалу дослідження; встановлення продуктивних зв'язків з людьми щодо обміну досвідом (емоційним, соціальним, практичним тощо).

ФК-7 Знання змісту та основних етапів процесу формування історико-етнологічних знань, перетворення їх на науку; Оцінювання життєво важливих парадигм буття; перетворення зовнішніх культурних смислів у внутрішній морально-етичний світ; реалізація проектів, включаючи власні дослідження з етнічної історії України та зарубіжних країн, переосмислення наявного комплексу джерел та створення нових цілісних завдань для розв'язання значущих соціальних, наукових, культурних, етичних та інших проблем.

ФК-8 Детальні знання та розуміння певного періоду/тематичної області, методологій та історико-етнічних дискусій на цю тему чи про цей період.

ФК-9 Здатність до різних видів історичного аналізу (історико-логічний, компаративний, ретроспективний); опрацювання джерельної бази дослідження; адаптація та застосування ідей видатних істориків та науковців у сучасну дослідницьку практику.

ФК-10 Здатність до диференціації наукової діяльності відповідно до фаху; ґрунтовно знати філософію історії, в тому числі й сучасні історичні теорії і напрямки, пов'язані з аналізом минулого; володіти сучасним концептуальним апаратом історичної науки.

ФК-11 Здатність до неперервної професійної освіти; розробка науково-методологічного та науково-методологічного супроводу фахової професійної підготовки.

ФК-14 Здатність до визначення завдань, методів історичного дослідження, використання сучасного наукового апарату, збирання, оцінювання інформації з історії; презентація рішень.

3. Результати навчання аспірантів:

- **ПРН-1** Здатність до критичного мислення, розуміється в широкому колі світоглядних питань, специфіці наукової діяльності вченого-дослідника; застосовує принципи історичної науки; здатен до формування дослідницького поля, заснованого на сучасній науковій парадигмі у власній науковій діяльності. Усвідомлює загальнолюдські цінності та цінності університетської спільноти.
- **ПРН-2** Вміння застосовувати методи наукового пізнання, проведення науково-дослідної діяльності, розробляє та впроваджує дослідницькі проекти, здійснює наукове дослідження та інтерпретує його результати, ефективно висвітлює, поширює знання щодо наукових досліджень, дотримується норм наукової етики під час дослідницької діяльності.
- **ПРН-6** Навички комунікації англійською мовою для забезпечення ефективної професійної взаємодії, підготовки апікаційних форм іноземною мовою; застосовіє іноземну мову в самоосвітній діяльності.
- **ПРН-10** Здатність видобувати алгоритм наукового дослідження у сфері історії, використовувати методологічні принципи філософського дослідження, використовувати теоретичні та емпіричні методи наукового дослідження, визначати порядок проведення дослідження і його етапи.
- **ПРН-11** Здатність до планування, організації власної наукової діяльності, розуміння гносеологічних основ діяльності, адекватного застосування наукових методів для виконання завдань власного дослідження; на основі використання існуючих, модифікує та створює методи, технології для виконання завдань дослідження, перевіряє їх ефективність; впроваджує інформаційно-комунікаційні технології для реалізації наукового задуму дослідження.
- **ПРН-13** Знання методів наукових досліджень та вміння їх використовувати на незалежному рівні; вміння розшукувати, опрацьовувати, аналізувати та

синтезувати отриману інформацію (наукові статті, науково-аналітичні матеріали, бази даних тощо).

- **ПРН-14** Здатність використовувати ІКТ – ресурси науковим чином, з використанням стандартів текстового аналізу до електронних, традиційних архівних, розповідних та усних джерел.
- **ПРН-15** Здатність використовувати інструменти інших гуманітарних, природничих наук за необхідності вирішення завдання дослідження.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт			
		Аудиторна:			Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	
I семестр Змістовий модуль I. Теоретичні і методологічні орієнтири сучасної української історіографії					
Тема 1. Проблема імпорту західних теорій і методів в українську історіографію	10		2		8
Тема 2. Еволюція української історіографії у контексті розвитку світової і європейської історичної науки	10		2		8
Тема 3. Проблеми взаємодії академічної науки і історичної пам'яті в інформаційному суспільстві	8		2		6
Тема 4. Проблема інструменталізації історії	8		2		6
Тема 5. Деміфологізація історії. Роль ЗМІ у популяризації історичних знань.	10		4		6
Тема 6. Міждисциплінарні історичні дослідження	10		4		6
Модульний контроль	4				
Разом	60		16		40
II семестр Змістовий модуль II. Методологія авторських дисертаційних досліджень аспірантів					
Тема 7. Методологія авторських досліджень аспірантів	56		16		40
Модульний контроль	4				
Разом	60		16		40
Разом за освітньою програмою	120		32		80

4.2 Тематичний план для заочної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт			
		Аудиторна:			Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	
І семестр					
Змістовий модуль І.					
Теоретичні і методологічні орієнтири сучасної української історіографії					
Тема 1. Проблема імпорту західних теорій і методів в українську історіографію	10		2		8
Тема 2. Еволюція української історіографії у контексті розвитку світової і європейської історичної науки	10		-		10
Тема 3. Проблеми взаємодії академічної науки і історичної пам’яті в інформаційному суспільстві	10		2		8
Тема 4. Проблема інструменталізації історії	10		-		10
Тема 5. Деміфологізація історії. Роль ЗМІ у популяризації історичних знань.	10		2		8
Тема 6. Міждисциплінарні історичні дослідження	10		2		8
Разом	60		8		52
II семестр					
Змістовий модуль II.					
Методологія авторських дисертаційних досліджень аспірантів					
Тема 7. Методологія авторських досліджень аспірантів	60		8		52
Разом	60		8		52
Разом за освітньою програмою	120		16		104

5. Програма навчальної дисципліни

Проблема імпорту західних теорій і методів в українську історіографію

Семінарське заняття 1

Форма заняття: доповідь і дискусія за круглим столом

Рекомендована література:

1. Калакура Я.С. Історичне джерелознавство / Я.С. Калакура, І.Н. Войцехівська, Павленко С.Ф. та ін. – К., 2002.
2. Кузьмін О.С. Історичний процес: теорія та методологія дослідження / О.С. Кузьмін. – Житомир, 2003.
3. Кульчицький С.В. Методологія і методика наукового дослідження: Матеріали до нормативного курсу / С.В. Кульчицький. – К., 2003.

Семінарське заняття 2

Еволюція української історіографії у контексті розвитку світової і європейської історичної науки

Форма заняття: доповідь і дискусія за круглим столом

Рекомендована література:

1. Кузьмін О.С. Історичний процес: теорія та методологія дослідження / О.С. Кузьмін. – Житомир, 2003.
2. Кульчицький С.В. Методологія і методика наукового дослідження: Матеріали до нормативного курсу / С.В. Кульчицький. – К., 2003.
3. Потульницький В.А. Україна і всесвітня історія: Історіософія світової та української історії XVII-XX століть / В.А. Потульницький. – К., 2002.

Семінарське заняття 3

Проблеми взаємодії академічної науки й історичної пам'яті в інформаційному суспільстві

Форма заняття: доповідь і дискусія за круглим столом

Рекомендована література:

1. Пам'ять історична / Г. Горак // Історична наука: термінологічний і понятійний довідник [Текст]: навч. посіб. для студ. вузів / В. М. Литвин, В. І. Гусєв, А. Г. Слюсаренко та ін. — К. : Вища школа, 2002. — С. 281.
2. Нагорна Л.П. Історична пам'ять: теорії, дискурси, рефлексії. – К., ППІЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2012. – 328 с. Кузьмін О.С. Історичний процес: теорія та методологія дослідження / О.С. Кузьмін. – Житомир, 2003.

Семінарське заняття 4

Проблема інструменталізації історії

Форма заняття: доповідь і дискусія за круглим столом

Рекомендована література:

1. Кузьмін О.С. Історичний процес: теорія та методологія дослідження / О.С. Кузьмін. – Житомир, 2003.

2. Кульчицький С.В. Методологія і методика наукового дослідження: Матеріали до нормативного курсу / С.В. Кульчицький. – К., 2003.

Семінарське заняття 5

Деміфологізація історії. Роль ЗМІ у популяризації історичних знань

Форма заняття: доповідь і дискусія за круглим столом

Рекомендована література:

1. Ясь О. Державницький напрям української історіографії та його інтелектуальна спадщина // Історіографічні дослідження в Україні: Наук. зб. (Пам'яті історика України, чл.-кор. НАН України Ф. П. Шевченка). – К., 1999. – Вип. 7. – С. 286–313.
2. Ясь О. Державницький напрям в українській історіографії першої третини ХХ ст.: становлення, формування, вплив // Історія укр. середньовіччя: Козацька доба: Зб. наук. пр.: (На пошану історика, лауреата Державної премії ім. Т. Шевченка О. М. Апанович): У 2 ч. – К., 1995. – Ч.1. – С. 111–133.

Семінарське заняття 6

Міждисциплінарні історичні дослідження

Форма заняття: доповідь і дискусія за круглим столом

Рекомендована література:

1. Зашкільняк Л. Методологія історії від давнини до сучасності / Л.Зашкільняк. – Львів, 1999.
2. Історія, історіософія, джерелознавство: Статті, розвідки, замітки, есе: Іст. зб. / В. Ульяновський (наук.ред.), Л. Довга (наук.ред.) – К., 1996.
3. Калакура Я.С. Історичне джерелознавство / Я.С. Калакура, І.Н. Войцехівська, Павленко С.Ф. та ін. – К., 2002.
4. Кузьмін О.С. Історичний процес: теорія та методологія дослідження / О.С. Кузьмін. – Житомир, 2003.

Семінарське заняття 7

Методологічний дискурс авторських дисертаційних досліджень аспірантів

Форма заняття: доповіді аспірантів та дискусія за круглим столом

Об'єкт дослідження - авторська дисертація

6. Контроль навчальних досягнень

6.1 Система оцінювання навчальних досягнень аспірантів. Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ з/п	Вид діяльності аспіранта	Макс. кількість балів за	Модуль 1		Модуль 2	
			Кільк. одиниць	Макс. кількість	Кільк. одиниць	Макс. кількість
1	Відвідування лекцій	1	-	-	-	-
2	Робота на практичних (семінарських) заняттях	10	6	60	6	60
3	Відвідування практичних занять	1	6	6	6	6
4	Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15	4	20
5	Написання реферату	6	-	-	-	-
	Макс. кількість балів	-	-	81	-	86
	Разом		167			

Умовою зарахування проходження дисципліни «Науковий семінар» є отримання аспірантом не менше 60-ти балів за результатами всіх видів означених робіт.

Оцінювання освітніх досягнень аспірантів за системою ECTS

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання - незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Завдання для самостійної роботи аспірантів

Тема 1. Особливості методології польської історичної науки

1. Підготуватися до дискусії: «Теорії та методи дослідження історії домодерного міста».
2. Проаналізувати тлумачення змісту історичного методу в роботах польських істориків.

Тема 2. Українська історична наука в XVIII-XIX ст.

1. Підготуватися до дискусії: «Становлення української історичної науки у XIX ст.».
2. Проаналізувати філософсько-історичні погляди Д. Антоновича

Тема 3. Академічна історична наука в українському суспільстві XIX – початку XX ст.

1. Проаналізувати філософсько-історичні погляди Д. Яворницького
2. Розкрити етногенез українського народу в працях М. Грушевського

Тема 4. Міфологізація історичних подій та явищ

1. Проаналізувати радянську історіографію 1945-1990 рр. на виявлення міфів (Оформити як самостійну роботу).

Тема 5. Міждисциплінарні історичні дослідження

1. Охарактеризуйте механізми формування радянської історіографії.
2. Міждисциплінарні дослідження як засіб поглиблення історичного дослідження.

Тема 6. Українська історіографія в сучасному інформаційному просторі

1. Підготувати доповідь: «Вплив ЗМІ розвиток сучасної вітчизняної історіографії».
2. Підготуватися до дискусії на тему: «Вивчення історичних процесів через матеріали періодичних видань, радіо та телебачення».

Тема 7. Методологічний дискурс авторських дисертаційних досліджень аспірантів

1. Обґрунтувати авторську концепцію власного дисертаційного дослідження.
 2. Проаналізувати історіографічний розділ власної дисертації.
 3. Представити у вигляді доповіді обґрунтування теоретичних та методологічних засад власного дисертаційного дослідження.
 4. Підготувати критичний аналіз автореферату за історичним фахом (на вибір).

10. Рекомендована література

Основна:

1. Калакура Я.С. Історичне джерелознавство / Я.С. Калакура, І.Н. Войцехівська, Павленко С.Ф. та ін. – К., 2002.
2. Кузьмін О.С. Історичний процес: теорія та методологія дослідження / О.С. Кузьмін. – Житомир, 2003.
3. Кульчицький С.В. Методологія і методика наукового дослідження: Матеріали до нормативного курсу / С.В. Кульчицький. – К., 2003.
4. Нагорна Л.П. Історична пам'ять: теорії, дискурси, рефлексії. – К., ПІЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2012. – 328 с. Кузьмін О.С. Історичний процес: теорія та методологія дослідження / О.С. Кузьмін. – Житомир, 2003.
5. Топольський Єжи. Як ми пишемо і розуміємо історію. Таємниці історичної нарації / Є. Топольський. – К., 2012.

Додаткова:

6. Грінченко Г. Усна історія: Методичні рекомендації з організації дослідження: для студентів і аспірантів / Г. Грінченко. – Х., 2007.
7. Зашкільняк Л. Методологія історії від давнини до сучасності / Л.Зашкільняк. – Львів, 1999.
8. Історія, історіософія, джерелознавство: Статті, розвідки, замітки, есе: Іст. зб. / В. Ульяновський (наук.ред.), Л. Довга (наук.ред.) – К., 1996.
9. Пам'ять історична / Г. Горак // Історична наука: термінологічний і понятійний довідник [Текст]: навч. посіб. для студ. вузів / В. М. Литвин, В. І. Гусєв, А. Г. Слюсаренко та ін. — К. : Вища школа, 2002. — С. 281.
10. Потульницький В.А. Україна і всесвітня історія: Історіософія світової та української історії XVII-XX століть / В.А. Потульницький. – К., 2002.
11. Ясь О. Державницький напрям української історіографії та його інтелектуальна спадщина // Історіографічні дослідження в Україні: Наук. зб. (Пам'яті історика України, чл.-кор. НАН України Ф. П. Шевченка). – К., 1999. – Вип. 7. – С. 286–313.

ДОДАТОК ДО РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ «НАУКОВИЙ СЕМІНАР»

Семінарське заняття 1

Форма заняття: доповідь і дискусія за круглим столом

Рекомендована література:

4. Калакура Я.С. Історичне джерелознавство / Я.С. Калакура, І.Н. Войцехівська, Павленко С.Ф. та ін. – К., 2002.
5. Кузьмін О.С. Історичний процес: теорія та методологія дослідження / О.С. Кузьмін. – Житомир, 2003.
6. Кульчицький С.В. Методологія і методика наукового дослідження: Матеріали до нормативного курсу / С.В. Кульчицький. – К., 2003.

Семінарське заняття 2

**Еволюція української історіографії у контексті розвитку світової і
європейської історичної науки**

Форма заняття: доповідь і дискусія за круглим столом

Рекомендована література:

4. Кузьмін О.С. Історичний процес: теорія та методологія дослідження / О.С. Кузьмін. – Житомир, 2003.
5. Кульчицький С.В. Методологія і методика наукового дослідження: Матеріали до нормативного курсу / С.В. Кульчицький. – К., 2003.
6. Потульницький В.А. Україна і всесвітня історія: Історіософія світової та української історії XVII-XX століть / В.А. Потульницький. – К., 2002.

Семінарське заняття 3

**Проблеми взаємодії академічної науки й історичної пам'яті в інформаційному
суспільстві**

Форма заняття: доповідь і дискусія за круглим столом

Рекомендована література:

3. Пам'ять історична / Г. Горак // Історична наука: термінологічний і понятійний довідник [Текст]: навч. посіб. для студ. вузів / В. М. Литвин, В. І. Гусев, А. Г. Слюсаренко та ін. — К. : Вища школа, 2002. — С. 281.
4. Нагорна Л.П. Історична пам'ять: теорії, дискурси, рефлексії. – К., ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2012. – 328 с. Кузьмін О.С. Історичний процес: теорія та методологія дослідження / О.С. Кузьмін. – Житомир, 2003.

Семінарське заняття 4

Проблема інструменталізації історії

Форма заняття: доповідь і дискусія за круглим столом

Рекомендована література:

3. Кузьмін О.С. Історичний процес: теорія та методологія дослідження / О.С. Кузьмін. – Житомир, 2003.
4. Кульчицький С.В. Методологія і методика наукового дослідження: Матеріали до нормативного курсу / С.В. Кульчицький. – К., 2003.

Семінарське заняття 5

Деміфологізація історії. Роль ЗМІ у популяризації історичних знань

Форма заняття: доповідь і дискусія за круглим столом

Рекомендована література:

3. Ясь О. Державницький напрям української історіографії та його інтелектуальна спадщина // Історіографічні дослідження в Україні: Наук. зб. (Пам'яті історика України, чл.-кор. НАН України Ф. П. Шевченка). – К., 1999. – Вип. 7. – С. 286–313.
4. Ясь О. Державницький напрям в українській історіографії першої третини ХХ ст.: становлення, формування, вплив // Історія укр. середньовіччя: Козацька доба: Зб. наук. пр.: (На пошану історика, лауреата Державної премії ім. Т. Шевченка О. М. Апанович): У 2 ч. – К., 1995. – Ч.1. – С. 111–133.

Семінарське заняття 6

Міждисциплінарні історичні дослідження

Форма заняття: доповідь і дискусія за круглим столом

Рекомендована література:

5. Зашкільняк Л. Методологія історії від давнини до сучасності / Л.Зашкільняк. – Львів, 1999.
6. Історія, історіософія, джерелознавство: Статті, розвідки, замітки, есе: Іст. зб. / В. Ульяновський (наук.ред.), Л. Довга (наук.ред.) – К., 1996.
7. Калакура Я.С. Історичне джерелознавство / Я.С. Калакура, І.Н. Войцехівська, Павленко С.Ф. та ін. – К., 2002.
8. Кузьмін О.С. Історичний процес: теорія та методологія дослідження / О.С. Кузьмін. – Житомир, 2003.

Семінарське заняття 7

**Методологічний дискурс авторських
дисертаційних досліджень аспірантів**

Форма заняття: доповіді аспірантів та дискусія за круглим столом

Об'єкт дослідження – авторська дисертація